

trius del Centre, mantenir el seu dret a la diferència, la seva voluntat d'un món dirigit per principis humanistes, regit per la *sagesse*, com diria Georges Duhamel. Queden enrera els esclavatges i els succedanis imposats per una societat massa subjecta al consum. Aquesta postura ferma fa possible que Marcial pugui mencionar, a tall d'anècdota, l'últim espectacle endegat pel Centre: la caverna de Plató.

Com ja és usual en les novel·les de Saramago, *La caverna* deixa traspuar el mestratge de l'escriptor. A través de la ficció literària el guardonat amb el Premi Nobel mena el lector a una reflexió profunda sobre la societat actual, a un autoexamen que no ens hauria de deixar indiferents.

M. Carme Figuerola

Àngels Santa (ed.), *Teresa de Lisieux o la força de la feblesa*. Edicions de la Universitat de Lleida ("L'ull crític. Assaig"), 1999, 106 p.

A qui conegui d'aprop la col·lecció "L'ull crític" en la seva vessant d'assaig, li podrà resultar sorprenent que una edició universitària normalment centrada en qüestions literàries dediqui el seu últim número a una Santa, Teresa de Lisieux. Des del seu índex però, el lector podrà adonar-se que les pàgines següents aplegaran no tan sols arguments teològics sinó també històrics, filosòfics a més de literaris. I és que, segons confirma en el mateix pròleg la seva editora, Àngels Santa, els successius capítols tenen una ambició comuna: restablir la imatge d'una dona íntegra, d'idees clares, de voluntat ferma i que contrasta amb la imatge tan sovint difosa d'una noia feble i un xic infantil. De fet, aquesta dualitat apareixia ja mencionada en la paradoxa continguda en el títol: *Teresa de Lisieux o la força de la feblesa*, títol que s'estampa en una portada d'un vermell intens mai més millor trobat puix que a nivell simbòlic aqueix color denota la vida, l'acció que esclata amb força.

El contingut es distribueix d'una forma prou didàctica segons la qual se situa la figura epònima en el context històric i filosòfic. A Manuel Lladonosa li correspon la primera tasca i descriu amb claredat una època de transició entre les acaballes del segle passat i el nostre mateix. Moment de canvis, en què es produeix l'anomenada segona revolució industrial amb un seguit de descobriments tecnològics que impliquen no pocs canvis polítics i fins i tot socials. Era de les grans expansions geogràfiques comportades per l'imperialisme alhora que es milloren les condicions de vida d'una civilització formada encara per classes molt desiguals. Quant al paper de l'església, l'autor mostra les controvèrsies regnants en el panorama eclesial finisecular. En particular destaca la inadaptació d'aquest estament arran de les metamorfosis ideològiques que les esquerres, junt a altres corrents morals, havien inaugurat. Des d'aquesta perspectiva pot capir-se millor el sentit d'una tra-

jectòria com la de Teresa de l'Infant Jesús, constant en els seus principis i que no es deixa enlluernar per les tenebres de l'entorn. En darrera instància, qui desitgi aprofundir els coneixements sobre la vessant històrica agrairà, de ben segur, el llistat de lectures complementàries que clou l'article.

Breu però intens és el text oferit per Josep Maria Forné on s'informa de l'entorn filosòfic que envoltà la Santa de Lisieux. Resulta interessant comparar, gràcies a la cronologia elaborada per l'autor, les dates en què es produïren els fets cabdals de la vida de Teresa i els esdeveniments significatius en l'univers filosòfic de la fi de segle, ja que tant els pensadors contemporanis que es manifestaren en el mateix sentit que ella, com els divergents revelen les inquietuds de la humanitat.

Angel M. Briñas departeix sobre la doctrina espiritual de Santa Teresa. L'examen dels plantejaments teresians a través de les seves *Cartes*, així com dels *Manuscrits autobiogràfics*, deixa traspuar l'admiració de l'autor envers una noia fràgil, senzilla però tenaç, pacient i d'una gran solidesa en el seu amor cap a Déu.

Un altre aspecte teresià ben diferent l'aborda l'editora, Àngels Santa, quan examina les imbricacions entre l'existència de Teresa de Lisieux i la seva activitat com a escriptora. L'article destaca la relació entre el caràcter de la Santa i la rosa, present a la seva trajectòria "literària" gràcies al nom concedit per la seva germana als volums on es recensen els miracles de la jove: *Pluja de roses*. Interessant també és el passatge on s'esbrinen les raons de la popularitat teresiana tot i fent esment als seus textos. Les aptituds d'aquesta doctora de l'església en el domini de l'escriptura sovint es posen de relleu a través de la comparació amb grans noms de la cultura francesa. A tall d'exemple i per només citar-ne uns quants, es remet als escriptors Georges Bernanos, al pensador Marc Sangnier o a la cantant Edith Piaf, d'altra banda una de les passions de l'editora d'aquest volum. L'aferrissament a un dels grans mites, Jeanne d'Arc, o la seductora anàlisi dels elements que componen l'imaginari de les seves obres esbossen els contorns d'una escriptura autobiogràfica que l'autora qualifica de popular, ataçant-la així una vegada més a un dels gèneres literaris de més rellevància en el segle passat.

Com a cloenda, el bisbe auxiliar de Bayeux i Lisieux duu a terme una acurada reflexió sobre el doctorat de Santa Teresa. Posa de relleu com el Gran Pare evoca en diferents ocasions –principalment durant la preparació del Jubileu del 2000– la figura de Teresa per tal de destacar la modernitat dels seus criteris. A més a més, palesa com ella esdevé el far de la nova evangelització després que el Papa proclamés el Doctorat de la Santa durant el diumenge de les Missions. Teresa apareix com una de les veus que millor pot ajudar a preparar la catequesi trinitària d'aquest 2000, precisament pel missatge d'amor que consagra a la Santa Trinitat.

A ulls veients, *amor, fe, esperança* són termes que brollen repetidament al llarg de les pàgines d'aquest volum. Un volum que ens plau tant per la noblesa del seu missatge com per la voluntat de donar a conèixer no sols

les virtuts teològiques de Santa Teresa, sinó les preocupacions pregones d'una dona, Teresa de Lisieux, capaç d'enfrontar-se a un temps controvertit sense perdre mai el seu nord.

M. Carme Figuerola

**G. Degas & M. Segarra (dir.), *Femmes et guerre en Méditerranée*,
Publication des Universités de Barcelone et de Montpellier, 2000**

El libro se presenta, en primer lugar, como homenaje a Michel Bideaux y Gabriel Oliver, animadores, desde hace muchos años, de un convenio entre las dos universidades que editan el volumen (Montpellier y Barcelona), volumen que constituye uno de los últimos logros de ese acuerdo.

Por lo que se refiere al contenido del libro, los objetivos –claramente expuestos en la introducción– eran delimitar el rol de la mujer en la guerra y en la literatura de guerra, teniendo en cuenta que, generalmente, se ha atribuido siempre a la mujer un rol pasivo o secundario en estas cuestiones.

Sin embargo, tras la lectura del volumen se observa cuán equivocada es esa imagen. Delimitando el tema en el tiempo (siglos XVIII a XX) y en el espacio (la cuenca mediterránea) pues su riqueza es tal que era preciso fijar la cuestión, las diferentes contribuciones de distintos especialistas manifiestan cómo las mujeres han luchado, ya sea en la realidad o mediante la pluma, en guerras auténticas o en combates de ficción.

Siguiendo un hilo cronológico, el primer artículo es el de G. Dugas, que analiza la Kahèna, personaje histórico bereber del siglo VIII, convertido con el transcurso de los años, en arquetipo de múltiples significados. J.G. Martin estudia los personajes femeninos (la mujer víctima, rebelde, profeta...) de la novela *Les Fous de Dieu*, escrita por Jean-Pierre Chabrol para relatar la guerra de los “camisards”. F. Lagarga examina el rol de la mujer y la guerra (especialmente en el personaje protagonista, Petronila) en la comedia heroica *La Defensa de Barcelona por la más fuerte amazona*, de F. del Rey y nos descubre “una figura femenina que aparece curiosamente rodeada de hombres que admiran sus virtudes, que se disputan el honor de servirla y que incluso –como el rey de Tremecén– la aman en silencio”. Sigue L. Borrás con una interpretación “guerrera” del personaje standhaliano de la duquesa Sanseverina.

El resto de las contribuciones se refieren ya al siglo XX, así B. Acinas reflexiona sobre *La Bonifas* de Jacques de Lacretelle, personaje que, en la línea de Juana de Arco y en el marco de la primera guerra mundial, se convierte en heroína mientras dura el conflicto pero vuelve a la existencia gris convencional tras la guerra. También con el trasfondo de la primera gran